vakgroep Ontwerp - opleiding T & L - hogeschool Larenstein

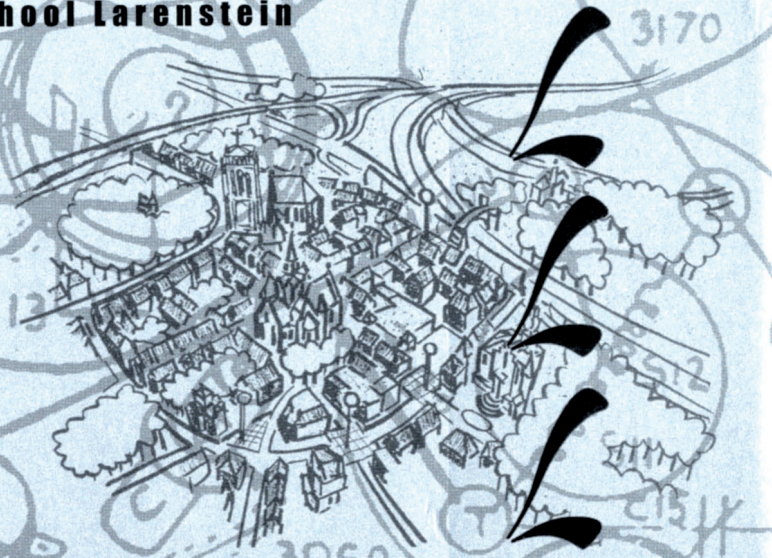

ONTWERPANALYSE

....OP WEG NAAR INSPIRATIE....

ALMA KENNIS & JOHAN VLUG

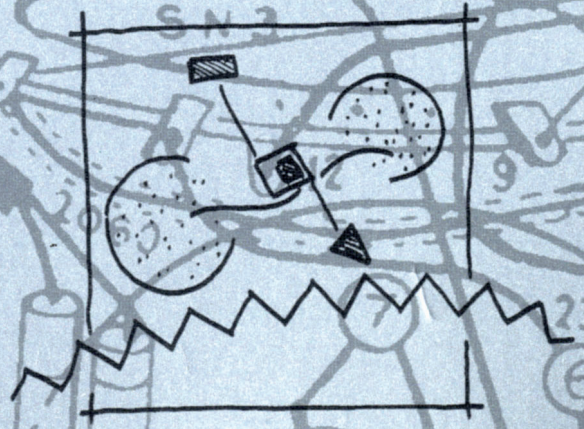

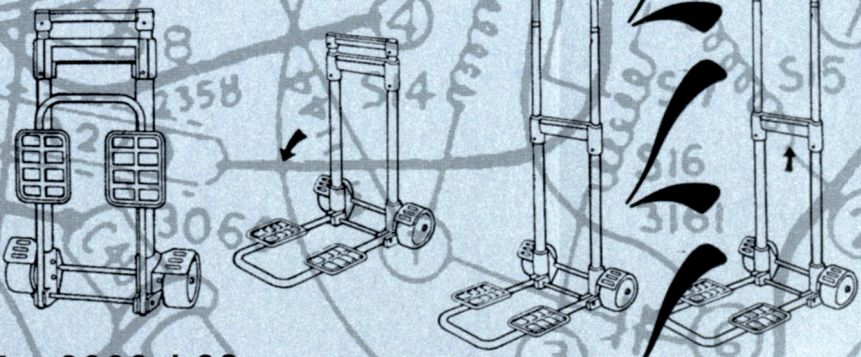

postbus 9001 6880 GB Velp 2002 / 03

vakgroep Ontwerp - opleiding T & L - hogeschool Larenstein

VLUGP
STEDEBOUW & LANDSCHAPSARCHITECTUUR

VLUG & Partners
Pedro de Medinalaan 128 1086XR Amsterdam
T: 020-6923007 F: 020-4639259
E: buro@vlugp.nl Site: www.vlugp.nl

ONTWERPANALYSE

. . . . OP WEG NAAR INSPIRATIE . . . .

ALMA KENNIS EN JOHAN VLUG

postbus 9001 6880 GB Velp 2002 / 03

VOORWOORD

Voor je ligt het handboek met de titel: "Op weg naar inspiratie - de ontwerpanalyse". Dit handboek richt zich op het vakgebied van de tuin- en landschapsarchitectuur, maar zal, zoals te verwachten is, veel raakvlakken hebben met diverse andere vakgebieden of disciplines. Bij het ontwerpen blijkt een goede, scherpe en doelgerichte analyse steeds weer van onschatbare waarde om via een helder, "sprekend" concept tot een goed ontwerp of inrichtingsplan te komen. Met dit handboek willen we je, met behulp van voorbeelden en kleine case-studies, laten ervaren dat analyse een middel kan zijn om enerzijds gefascineerd te raken door de plek en de opdracht en om anderzijds inspiratie op te doen voor een concept. Belangrijk daarbij is dat je, naast het kunnen begrijpen van een situatie en door logisch redeneren kan aansturen op oplossingen, ook ruimte moet laten om het toeval kansen te geven om tot inspirerende voorstellen te komen. Daarvoor is een ontwerp-attitude of -houding nodig die wordt gekenmerkt door een "strategische" inzet: een goede of slimme afwisseling tussen een intensieve, geconcentreerde werkwijze en een wat meer extensieve, beschouwende werkwijze biedt de beste voorwaarden voor "creatieve" planvorming.

In de loop van de jaren is al verschillende malen geprobeerd om de weerslag van de "ontwerp"-kennis en -vaardigheden, die in inleidingen, toelichtingen en begeleidingen in hoofdzaak mondeling wordt doorgegeven aan T&L-studenten, voor een deel vast te leggen in een T&L-ontwerpdictaat. Dat is lastig omdat het "leren ontwerpen" niet primair door het overdragen van kennis en vaardigheden plaatsvindt: ontwerpen leer je door eigen ervaringen, het zelf doen en ondervinden. Dat is waar de ontwerpopleiding van T&L met behulp van ontwerpopgaven een kader voor biedt.

Dat neemt niet weg dat een ontwerpdictaat daarbij van aanvullende waarde of betekenis kan zijn. Het "getuigt" in het ieder geval van de kennis- en onderwijscultuur van de opleiding die in de loop der jaren "ontwikkeld" is en op allerlei wijzen en niveaus in het ontwerponderwijs wordt ingezet. Uiteraard sluit dit aan op literatuur, tijdschriftartikelen, studies, rapporten, enz. die in de vakwereld van de landschapsarchitectuur aanwezig zijn. We hebben daar uiteraard ook gebruik van gemaakt, maar, naar onze mening, altijd op een bewerkte, toepasselijke en verklarende wijze om de tekst in het dictaat te ondersteunen en te illustreren: ontwerpers houden nu eenmaal van plaatjes kijken…

Dit ontwerpdictaat richt zich primair op het ontwerponderwijs van de tweede helft van het tweede studiejaar en het derde studiejaar. In die zin hopen wij dat het "past" en "aansluit" op de ontwerpopgaven met de verklarende toelichtingen van het eerste studiejaar, de reader van het Ow-lab. (ontwerplaboratorium) en de stedebouwdictaten en readers uit de verschillende studiejaren.

Alma Kennis
Johan Vlug

Hogeschool Larenstein
Studierichting Tuin- en Landschapsinrichting
Vakgroep Ontwerpen
Velp, maart 2003.

INHOUD

VOORWOORD		**10**
INLEIDING		**11**
LEESWIJZER		**13**
1 ONTWERPPROCES EN ANALYSE		**13**
1.1	**"Wat is analyse ?"**	**15**
1.2	**Ontwerp en proces.**	15
1.2.1	Object en context "Waarom is analyse nodig?"	23
1.2.2	Contextueel en conceptueel ontwerp	25
1.2.3	Ontwerpproces	**29**
1.3	**"Daarom is analyse nodig"**	**31**
1.4	**Plaats van de analyse, relatie met inventarisatie en concept**	31
1.4.1	De inventarisatie	35
1.4.2	De analyse	37
1.4.3	Het concept	**41**
1.5	**Vormen van analyse**	41
1.5.1	De analyse vooraf, de werkanalyse	43
1.5.2	De analyse achteraf	47
1.5.3	Plananalyse	**53**
1.6	**Ontwerpen met verstand of met gevoel?**	53
1.6.1	Rationaliteit en intuïtie	57
1.6.2	Het menselijk denksysteem	65
1.6.3	Creatief denken, "Eureka-moment" en "Black box"	

2 DE ONTWERP-ANALYSE, 4 TYPEN

2.1	**De logica als systeem**	**73**
2.2	**De scherpe analyse**	**77**
2.3	**De visie als sturingsmechanisme**	**83**
2.4	**De intuïtie als start**	**93**
		99

3 HULPMIDDELEN BIJ DE ANALYSE.

3.1	**Bewerken van tekeningen**	**109**
3.1.1	Reductie	**113**
3.1.1.1	Morfologische reductie	113
3.1.1.2	Typologische reductie	115
3.1.2	Toevoeging	123
3.1.3	Demontage	127
3.2	**Geschematiseerde voorstellingen**	129
3.2.1	Soorten schema's.	**133**
3.2.2	Bijzondere en/of beeldende schema's	133
3.3	**Modellen en vlekkenplannen**	145
3.3.1	Modellen	**151**
3.3.2	Modelvarianten	151
3.3.3	Vlekkenplannen	153
3.4	**Collages**	153
3.4.1	Intentionele collages	**159**
3.4.2	Illustratieve collages	163
3.5	**Maquettes**	163
3.5.1	Werkmaquettes	**165**
3.5.2	Presentatiemaquettes	165
3.6	**Computer-animaties**	165
3.6.1	Digitale illustratieve collages	**169**
3.6.2	Digitale foto-impressie	171
3.6.3	Digitale maquette	171
3.6.4	Digitale beeldanimaties	171
		175

4 TOENAME VAN DE COMPLEXITEIT - DE VOORSTUDIE		**177**
4.1	**Doel van de voorstudie**	**177**
4.2	**Onderzoeksvragen formuleren**	**179**
4.2.1	Vooroordeel en intuïtie	181
4.2.2	Doelgroep en ontwerp	181
4.2.3	Gegevens en vragen	185
4.2.4	Gegevens en tijd	187
4.3	**Interview / vraaggesprek**	**189**
4.3.1	Opiniërend of meningvormend interview	189
4.3.2	Gegevensgericht of (ontwerp)technisch interview	191
4.4	**Literatuuronderzoek**	**195**
4.4.1	Wetenschap en praktijk	195
4.4.2	Afstand nemen, reflectie en verwerkingsproces	197
4.5	**Informatiedragers en bronnen**	**197**
4.5.1	Indikken van gegevens	201
4.5.2	Bronvermelding	203
4.6	**Voorbeeld inhoudsopgave**	**205**
4.6.1	Voorstudie; rapport en eindpresentatie	205
4.6.2	Werkwijze bij het schrijven van een rapport	205
TER AFRONDING		**209**
BEGRIPPENLIJST		**213**
LITERATUURLIJST		**225**
COLOFON		**229**

COLOFON

Het dictaat 'ONTWERPANALYSE, op weg naar inspiratie' is opgesteld in opdracht van de vakgroep Ontwerpen van de opleiding T&L in de periode 1999/2002. De opleiding T&L maakt onderdeel uit van de Hogeschool LARENSTEIN.

Auteur en samenstelling:	Alma Kennis
Redactie, aanvullingen en begrippenlijst:	Johan Vlug
Lay out en bewerkingen:	Judith v. d. Poel
	Pascal Donze

Voor dit dictaat is gebruikt gemaakt van informatie van landschaparchitectenbureau's, ontwerpstudenten en van een groot aantal boeken, publicaties en tijdschriften. Naast een uitgebreide literatuurlijst is ook een uitvoerige begrippenlijst met verklaringen opgenomen.
Het dictaat is bedoeld voor de tweede en derde jaars ontwerpstudenten: het eerste deel richt zich op de analyse (inclusief modellen, concepten); in het tweede deel wordt het maken van voorstudies behandeld ten behoeve van ontwerpopgaven en toegepast of empirisch onderzoek in de tuin- en landschapsarchitectuur.
Het dictaat is een handleiding voor ontwerpvaardigheden; een leerboek om het denken over, het benaderen van en het methodisch toepassen van ontwerpprocessen te bevorderen. Er worden parallel aan de tekst allerlei voorbeelden getoond. Er is veel aandacht besteed aan de toelichtingen bij de afbeeldingen om de benadering, de methodiek en het resultaat aan te geven ten opzichte van de probleemstelling en de context. Daardoor is een belangrijk deel van de informatie in het dictaat ook al 'bladerend' toegankelijk gemaakt.